

CÁCH ĐẶT HỢP ÂM CHO NHỮNG BÀI HÁT TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIẢNG DẠY Ở LỚP MẦM GIÁO LỚN

Trần Anh Đức

Đại học Tây Bắc

Tóm tắt: Để phục vụ cho việc nâng cao chất lượng dạy và học môn Đàn Organ cho sinh viên các lớp ngành giáo dục mầm non, việc hướng dẫn cách đặt hợp âm trên bàn tay trái, để sử dụng hợp âm phân đệm, kết hợp với tiết tấu trống điện tử trên đàn là rất cần thiết. Nhu cầu nghe giáo viên chơi đàn trực tiếp trên lớp của trẻ mầm non hiện nay là rất cao. Nếu giáo viên dạy trẻ múa, hát mà biết chơi đàn thì sẽ thoả mãn được đòi hỏi của trẻ. Nếu thầy cô không biết chơi đàn, hoặc chơi đàn không thạo thì sẽ không thoả mãn được tai nghe nhạc của trẻ. Nói đến tai nghe nhạc, nghĩa là nói đến hoà âm và giai điệu với những bước chuyển cơ bản trên bàn tay trái. Với nhu cầu để thoả mãn tai nghe của trẻ mầm non, giáo viên cần nắm vững cách đặt hợp âm trên bàn tay trái, để ứng dụng khi sử dụng đàn Organ.

Từ khoá: C, D, H, TR.

1. MỞ ĐẦU

Trong việc dạy, học đàn Organ cho sinh viên ngành giáo dục mầm non, Khoa Tiểu học – Mầm non, Trường Đại học Tây Bắc, cần chú trọng đến việc hướng dẫn cho sinh viên nắm vững vòng hoà âm cơ bản. Từ đó giúp cho sinh viên biết ứng dụng bấm các hợp âm trên bàn tay trái kết hợp với tiết tấu trống điện tử trên đàn để tạo ra màu sắc phần hợp âm nền của phần đệm cho giai điệu.

Tác giả đã sưu tầm, nghiên cứu những tài liệu dạy và học đàn Piano, Organ điện tử, trong và ngoài nước, hiện chưa có tài liệu nào nghiên cứu và hướng dẫn cách đặt hợp âm bàn tay trái cho sinh viên ngành giáo dục mầm non khi luyện tập trên đàn Organ. Qua nhiều năm nghiên cứu và dạy học môn đàn Organ cho sinh viên ngành giáo dục mầm non, chúng tôi nhận thấy, hầu hết các bạn sinh viên đều gặp rắc rối và cảm thấy khó khăn khi bấm các hợp âm trên bàn tay trái trên đàn Organ.

Căn cứ vào kết quả đi nghiên cứu thông qua trải nghiệm thực tế giáo viên mầm non sử dụng đàn Organ ở trường mầm non, tôi nhận thấy, nếu giáo viên sử dụng đàn thành thạo và ứng dụng được các hợp âm trên bàn tay trái vào phần đệm của đàn Organ thì sẽ đạt hiệu quả về chất lượng đệm đàn. Từ hiệu quả của âm thanh nền trong phần đệm cho bài nhạc, bài hát dạy cho trẻ mầm

non, khiến trẻ rất thích thú, say sưa hưởng ứng khi học múa, học hát.

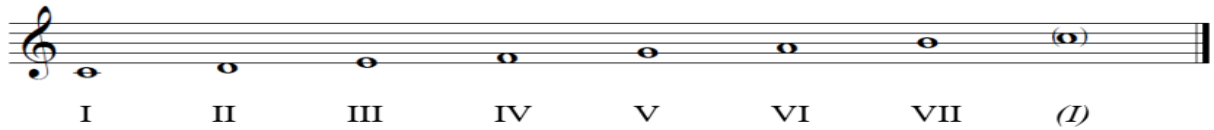
Trong cuộc sống hiện tại, trẻ mầm non được tiếp nhận rất nhiều thông tin về các thể loại âm nhạc khác nhau, trong nước và nước ngoài, ở mọi cấp độ khác nhau., vì thế, nhu cầu về việc thoả mãn tai nghe nhạc với âm thanh, hoà âm, giai điệu chuẩn là rất chính đáng. Nắm bắt được nhu cầu đòi hỏi về giá trị thẩm mỹ âm nhạc hiện thời của trẻ mầm non hiện nay, các giảng viên cũng mong muốn có những đóng góp về chuyên môn nâng cao chất lượng việc dạy, học đàn Organ cho sinh viên – giáo viên mầm non cho tương lai. Nhằm đáp ứng nhu cầu về việc sử dụng đàn Organ dạy, học cho trẻ mầm non để đáp ứng nhu cầu việc làm và thoả mãn giá trị thẩm mỹ về âm thanh âm nhạc của trẻ.

2. NỘI DUNG

2.1. Hợp âm ba góc

Việc nghiên cứu nắm vững về mặt lý thuyết cơ bản của vòng hoà thanh là rất cần thiết. Lý thuyết là tư duy mang tính dẫn đường cho các hành vi của người thực hành luyện tập và chơi đàn Organ. Theo nghiên cứu của tác giả Trần Anh Đức, *Giáo trình Đàn Organ*, Giáo trình lưu hành nội bộ ĐHTB (2018), với những nhận thức về các hợp âm ba được hình thành trên bảy bậc âm của giọng Cdur như:

- **Ví dụ 1.** Thang âm và các bậc âm:

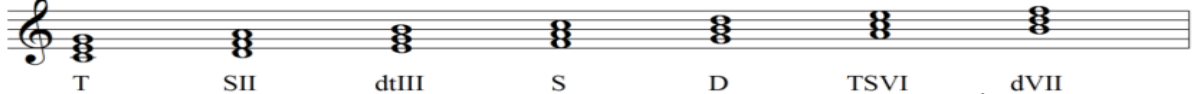
I II III IV V VI VII (I)
Đô - Rê - Mi - Fa - Sol - La - Si - (Đô 2)

- Chúng ta nhận thấy, trên thang âm giọng Cdur (Đô trưởng tự nhiên) gồm có 07 âm thanh, tương đương với 07 bậc âm. Trên mỗi bậc âm cơ bản (âm gốc), chúng ta đều có thể thành lập

được 01 hợp âm ba ở thể gốc (còn gọi là hợp âm 5) hay 01 hợp âm bảy ở thể gốc.

- Ví dụ 2. Hợp âm ba gốc:

VD1 - Cdur

a. Bậc I: Trên âm Đô bậc I của thang âm, ta thành lập được hợp âm Cdur, công năng chủ, ký hiệu là T. Gọi là hợp âm Đô 3 vì có âm bậc I, nằm dưới âm bậc III và âm bậc V. Gọi là hợp âm Đô 5 là gọi tên hợp âm với tên của âm ngọn của hợp âm đó là âm bậc V.

b. Bậc II: Trên âm bậc II, ta thành lập được hợp âm Dmoll (công năng sII thứ được sử dụng trong vòng hoà âm cho công năng T là hợp âm chủ điệu thức trưởng).

c. Bậc III: Trên âm bậc III, ta thành lập được hợp âm Em (mi thứ), công năng dtIII mang màu sắc của hợp âm chủ điệu và màu sắc của hợp Âm (công năng D), có thể nói công năng dtIII là công năng mang tính bản lề (bởi âm bậc III là âm giữa dưới có thể dẫn lên âm hạ Át và có thể dẫn xuống hợp âm sII).

d. Bậc IV: Trên âm bậc IV của thang âm, ta xây dựng được hợp âm F (Pha trưởng), công năng S (hợp âm hạ Át), là một trong ba công năng chính của vòng hoà thanh của giọng Cdur để khẳng định hợp âm chủ điệu bậc I là hợp âm có tên rõ ràng được xác định.

e. Bậc V: Trên bậc V thang âm giọng Đô trưởng ta xây dựng được hợp âm Sol trưởng, công năng D (là hợp âm Át), từ hợp âm chủ điệu bậc I (công năng T) tiến đến hợp âm bậc IV (công năng S) và hợp âm bậc V (công năng D),

03 hợp âm này khi luân chuyển, sẽ tạo nên một vòng hoà âm cơ bản đối với giọng chủ điệu là giọng Cdur (Đô trưởng tự nhiên).

g. Bậc VI: Trên âm bậc VI của thang âm ta xây dựng được hợp âm Am (la thứ), công năng tsVI là hợp âm song song với hợp âm chủ điệu Cdur (Đô trưởng).

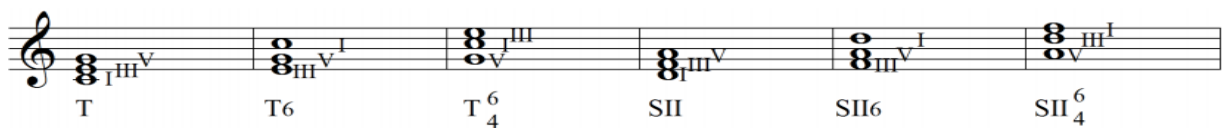
h. Bậc VII: Trên âm bậc VII của thang âm giọng Đô trưởng ta xây dựng được hợp âm H (hợp âm xi giảm), công năng DVII hay còn gọi là D bảy dẫn (dẫn hút mạnh, đòi hỏi phải giải quyết về hợp âm chủ điệu nằm ở bậc I, công năng T của điệu thức).

- Với thang âm giọng Cdur (Đô trưởng tự nhiên) các hợp âm ba ở ví dụ 1 và 2, chúng ta đã nhận thấy được cấu tạo cơ bản của các hợp âm trên mỗi bậc âm của giọng chủ điệu, công năng T là giọng Đô trưởng tự nhiên.

- Ta có sơ đồ vòng hoà thanh cơ bản như sau:

T – sII (thứ) – dtIII (hợp âm thứ) – S (hợp âm trưởng, công năng hạ Át) – D (hợp âm trưởng, công năng Át) – tsVI (hợp âm thứ, công năng chủ điệu của giọng song song) - DVII là hợp âm bảy dẫn (có thể cấu tạo thành hợp âm DVII7 hoặc DVII dẫn giảm), tạo sức hút đòi hỏi phải giải quyết về âm Át, âm chủ điệu hay hợp âm chủ.

2.2. Các thể đảo của hợp âm ba

- Hợp âm ba (công năng T) đảo một ký hiệu là: C6.

- Hợp âm ba đảo hai ký hiệu là: C $\frac{6}{4}$.

- Ta xác định qua hai ví dụ đảo một, đảo hai của hợp âm Cdur (Đô trưởng công năng T) và hợp âm Dm (Rê thứ công năng SII) được ký hiệu bằng: 6 và $\frac{6}{4}$.

* **Lưu ý:** Đặt hợp âm đệm đàn Organ trên bàn tay trái cho những bài hát dạy trong lớp mẫu giáo lớn chủ yếu dùng các hợp âm ba thuộc công năng chính và công năng phụ dưới đây:

- Các hợp âm 3 thuộc công năng chính: T (chủ), S (hạ át), D (át).

- Các hợp âm 3 công năng phụ: SII, DTIII, TSVI, DVII.

- Các hợp âm bảy gốc và các thể đảo rất ít sử dụng trong khi đệm đàn Organ cho trẻ mẫu giáo vì vậy tác giả không đưa vào nghiên cứu trong bài viết này.

2.3. Cách đặt hợp âm cho bài hát mẫu giáo lớn

2.3.1. Giá trị thẩm mỹ của hợp âm – hoà thanh với trẻ 5 – 6 tuổi

- Trẻ mầm non lớp mẫu giáo lớn ở độ tuổi từ 5 – 6 tuổi, độ tuổi này đã có sự trưởng thành về mặt nhận thức rất khác biệt so với độ tuổi 2 - 3 tuổi (lớp: nhà trẻ - mẫu giáo); 3 – 4 tuổi (lớp: mẫu giáo nhỏ); 4 – 5 tuổi (lớp: mẫu giáo nhỏ), theo nghiên cứu của tác giả Phạm Thị Hoà, *Giáo Dục Âm nhạc tập II*, Nxb ĐHSP (2005). Trẻ từ 5 – 6 tuổi là giai đoạn chuẩn bị cho trẻ đến trường Tiểu học. Trẻ có khả năng tri giác toàn vẹn hình tượng âm nhạc cùng với những kinh nghiệm được tích lũy từ trước như nghe hát cùng đàn đệm, xem động tác, điệu bộ. Trẻ có thể chuyển đổi điệu bộ theo âm điệu, biết kết hợp khăng khít giữa thời gian với âm nhạc, vận động phối hợp toàn thân với một trình tự tương đối phức tạp trong các điệu múa hay tái hiện một số tiết tấu khó...

Khi giáo viên đệm đàn cho trẻ mầm non 5 – 6 tuổi (lớp mẫu giáo lớn) cần nhận thức sâu sắc về việc sử dụng các hợp âm trong từng bài nhạc, bài hát bám kết hợp với tiết tấu trống điện tử trên

đàn Organ sao cho đạt được hiệu quả cao về hoà âm là việc làm cần đặc biệt chú trọng. Tác giả King Palmer, *Tự học Piano & Key Boards*, Nxb Thanh Niên (2002), trong nghiên cứu của mình cho rằng; Hợp âm đánh lớn hay nhỏ là phụ thuộc vào lực nhấn của các ngón tay. Đối với các hợp âm cần tiếng vang, người ta thường khẽ nghiêng người về phía trước, đánh kèm theo trọng lực của cánh tay và vai. Ngược lại, khi đánh hợp âm êm dịu, vai và cánh tay khẽ dịch chuyển ra sau để giảm trọng lực đang dồn vào các ngón. Việc nhấn phím chủ yếu nhờ vào cổ tay. Điều quan trọng là phải đánh đồng bộ và hài hoà các nốt của hợp âm một cách chính xác và rõ tiếng. Hợp âm dù đánh lớn tiếng nhưng vẫn phải thể hiện được âm điệu nhẹ nhàng, không khô sắc hoặc chói tai. Do vậy để đạt được sự đồng bộ khi luyện tập hợp âm, bạn phải đánh thật chậm cho quen, sau mới tăng tốc độ...

Chúng ta thấy rằng, việc nắm bắt đúng tâm, sinh lý của đối tượng nghe đàn, nghe nhạc để múa, hát là rất cần thiết. Từ những hiểu biết có nhận thức lý tính, có định lượng tương đối sát với đối tượng thì thực hiện các bám các hợp âm đệm cùng tiết tấu khi chơi đàn organ sẽ mang lại giá trị thẩm mỹ cao, đẹp.

Bên cạnh đó, người giáo viên mầm non cũng nên có kiến thức về tư thế khi chơi đàn Organ, Piano, bởi tư thế có liên quan tới sắc thái biểu cảm thẩm mỹ của âm thanh vang lên khi chơi đàn. Từ nhạc cảm hay giá trị thẩm mỹ của âm thanh âm nhạc sẽ có tác động tiêu cực hay tích cực đến cảm xúc của người nghe, người chơi đàn và đặc biệt là người học hát, học múa (trẻ 5 – 6 tuổi ở lớp mẫu giáo lớn) là đối tượng ta đang trực tiếp nghiên cứu.

2.3.2. Đặt hợp tay trái trên đàn Organ, các bài hát cho trẻ 5 – 6 tuổi

- Trước khi đặt các hợp âm cho bàn tay trái vào các bài hát, bài nhạc để thực hiện bám hợp âm đệm trên đàn Organ, chúng ta cần nghiên cứu, phân tích về giọng, điệu, hoà âm của tác phẩm âm nhạc.

- **Ví dụ 1. Bài hát:**

Bàn tay mẹ

Nhạc: Bùi Đình Thảo
 Thơ: Tạ Hữu Yên
 Soạn đệm: NS. Trần Anh Đức

Bàn tay mẹ bế chúng con, bàn tay mẹ chăm chúng
 con. Cơm con ăn tay mẹ nấu, nước con
 uống tay mẹ đun. Trời nóng bức gió từ tay mẹ con ngủ
 ngoan. Trời giá rét cũng từ tay mẹ ủ ấm con bàn tay
 mẹ vì chúng con, từ tay mẹ con lớn khôn. Cơm con ...khôn.

- Bài hát: Bàn Tay Mẹ - Nhạc: Bùi Đình Thảo
 - Lời thơ: Tạ Hữu Yên, được sáng tác trên giọng chủ điệu F 5 âm I (tính chất gần sát với giọng Fdur trưởng), do đó ta có thể sử dụng hợp âm theo vòng hoà thanh của giọng F trưởng.

- Các hợp âm: Fdur (công năng T) – Gm (công năng sII) – Am (công năng dtIII) – B (công năng S) – Cdur (công năng D) – Dm (công

năng tsVI – giọng song song) – Em (công năng DVII dẫn hút về hợp âm F chủ điệu).

- Trong bài hát (phần âm nhạc) này, chúng ta sẽ sử dụng các hợp âm: Fdur (pha trưởng) – Gm (sol thứ) – Cdur (đô trưởng) – Dm (rê thứ) được đặt vào đầu các ô nhịp với các điểm rơi, là mạch đập luân chuyển các hợp âm của đầu câu nhạc, giữa câu nhạc và kết câu nhạc, đoạn nhạc, bài nhạc.

- Ví dụ 2. Bài hát:

Em như chim bồ câu trắng

Nhạc và lời: Trần Ngọc
Soạn đệm: Trần Anh Đức

Em như chim bồ câu tung cánh giữa trời. Em như chim bồ câu trắng bay giữa trời. Em như chim bồ câu tung cánh giữa trời. Em như chim bồ câu trắng bay giữa trời. Em mong sao không có nước mắt rơi chia lìa. Em mong sao trên trái đất hoa thơm nở bốn mùa. Em mong sao trên trái đất mỗi con người, như em đây là chim trắng chim hòa bình. Sống để yêu thương giữ đẹp trái đất xanh.

- Bài hát Em như chim bồ câu trắng - Nhạc và lời: Trần Ngọc, được sáng tác trên giọng chủ điệu Rê thứ (giọng Dm), do đó ta sẽ sử dụng hợp âm theo vòng hoà thanh của giọng Dm.

- Các hợp âm: Dm (công năng t) – Em (công năng sII hoặc sII giảm) – Fur (công năng DTIII) – Gm (công năng s) – Adur (công năng D) – B (công năng TSVI – giọng song song) – Cdur

(công năng DVII dẫn hút về hợp âm Dm chủ điệu).

- Trong bài hát (phần âm nhạc) này, chúng ta sẽ sử dụng các hợp âm: Dm (Rê thứ) – Gm (sol thứ) – Fdur (pha trưởng) – B (Xi giáng trưởng) được đặt vào đầu các ô nhịp với các điểm rơi, là mạch đập luân chuyển các hợp âm của đầu câu nhạc, giữa câu nhạc và kết câu nhạc, đoạn nhạc, bài nhạc.

- Có những hợp âm ta dùng ở thể gốc, có những hợp âm ta dùng ở thể đảo 1 hoặc thể đảo 2 với lý do, tạo màu sắc phong phú cho mạch đập hoà âm được đẹp và hiệu quả hơn khi các hợp âm này tác động vào (thính giác) cảm xúc của người nghe nhạc mà cụ thể là trẻ mẫu giáo lớn 5 – 6 tuổi. Người sử dụng hợp âm (trên bàn tay trái) tạo ra sự phong phú về màu sắc âm thanh khi đệm đàn, sẽ giúp cho bài nhạc, bài hát được sinh động và lôi cuốn trẻ vào mạch đập hoà thanh, đồng thời góp phần phát triển tư duy và thẩm mỹ giáo dục âm nhạc.

- **Lưu ý:** Những nhận định nêu trên luôn đúng với việc đặt các hợp âm cho những bài nhạc, bài hát dùng cho trẻ mẫu giáo lớn 5 – 6 tuổi. Do đó dưới phần cấu trúc hợp âm, số ngón và mạch đập của vòng hoà thanh của bài nhạc ở ví dụ 1..., cũng đúng với những nhận định này.

- Chúng ta cần chú ý trước khi đặt hợp âm cho các bài hát đệm đàn dạy cho trẻ mẫu giáo lớn. Cần xác định chính xác giọng điệu của bài hát. Sử dụng các hợp âm trong công năng chính của vòng hoà âm. Chỉ sử dụng các công năng phụ khi cần thiết có sự luân chuyển để tạo sự phong phú về màu sắc hoà âm cho phần đệm thêm hay và hấp dẫn.

- Khi đặt các hợp âm cần nắm vững vòng hoà âm của công năng T (hợp âm chủ của bài). Nên đặt hợp âm vào phách mạnh, đầu các tiết nhạc, câu nhạc, đoạn nhạc. Như vậy tạo sự chắc chắn về tiết tấu và hoà thanh khi âm thanh vang lên.

- Cần đặt các hợp âm được lựa chọn chính xác và hết sức đơn giản. Lựa tuổi trẻ mẫu giáo lớn vẫn hồn nhiên, trong sáng, ngây thơ nên chọn những hợp âm công năng chính, công năng phụ trong vòng hoà âm hết sức đơn giản và cơ bản.

3. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

3.1. Kết luận

- Do nhu cầu cấp thiết của Nhà trường mầm non hiện nay đối với giáo viên dạy mầm non về việc sử dụng thành thạo đàn Organ. Nhằm mục đích thoả mãn nhu cầu chính đáng về giá trị thẩm mỹ của giáo dục âm nhạc, phát triển tai nghe nhạc cho trẻ mầm non (trẻ mẫu giáo lớn 5 – 6 tuổi), thông qua hoạt động dạy múa, dạy hát.

- Với mục đích và yêu cầu trên, các giảng viên âm nhạc cần đẩy mạnh việc nâng cao chất lượng dạy, học môn đàn Organ cho sinh viên ngành giáo dục mầm non (giáo viên mầm non tương lai). Đặc biệt mỗi sinh viên mầm non cần nỗ lực phấn đấu để nâng cao trình độ âm nhạc nói chung, nâng cao trình độ và khả năng sử dụng đàn Organ nói riêng.

- Cụ thể, mỗi sinh viên ngành mầm non cần có khả năng và biết cách đặt các hợp âm cho những bài hát, bài nhạc, trên bàn tay trái, để ứng dụng khi chơi đàn, dạy trẻ múa, dạy trẻ hát. Có được những kỹ năng và khả năng về việc sử dụng đàn Organ như những nhận định trên trong khi trực tiếp dạy các hoạt động âm nhạc cho trẻ mầm non, sẽ đáp ứng được đòi hỏi của trẻ mầm non, trường mầm non và cũng là đòi hỏi của xã hội.

3.2. Kiến nghị

- Các giảng viên dạy học phần Đàn Organ cần nâng cao tinh thần trách nhiệm trong việc dạy đàn cho sinh viên ngành giáo dục mầm non. Đặc biệt cần lưu ý đến việc hướng dẫn sinh viên mầm non cách đặt các hợp âm trên bàn tay trái và giúp sinh viên mầm non biết ứng dụng khi thực hành luyện tập trên đàn.

- Mỗi sinh viên (giáo viên mầm non tương lai) ngành giáo dục mầm non cần nâng cao ý thức tự học, tự bồi dưỡng về việc học tập tốt học phần Đàn Organ, để đáp ứng nhu cầu đòi hỏi của Nhà trường mầm non hiện nay.

- Sinh viên các lớp ngành giáo dục mầm non cần tự học, tự bồi dưỡng để có kiến thức và khả năng đặt các hợp âm trên bàn tay trái, ứng dụng đệm đàn Organ và dạy trẻ học tập tốt các hoạt động âm nhạc trong trường mầm non.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. King Palmer, *Tự học Piano & Key Boards*, Nxb Thanh Niên (2002).
- [2]. Nguyễn Minh Toàn – Phan Hồng Hà, *Phương pháp học đàn Organ*, Nxb GD (1999).
- [3]. Phạm Thị Hoà, *Giáo Dục Âm nhạc tập II*, Nxb ĐHSP (2005).
- [4]. Trần Anh Đức, *Giáo trình Đàn Organ*, Giáo trình lưu hành nội bộ ĐHTB (2018).

HOW TO SET CHORDS FOR SONGS IN TEACHING PROGRAM FOR PRE-SCHOOL CHILDREN

Tran Anh Duc

Tay Bac University

Abstract: *To improve the quality of teaching and learning Organ for students of Kindergarten Education Discipline , meeting the increasing music listening needs of children, the article focuses on guiding students techniques to put chords on the left hand, use chord accompaniment, and combine with electronic drum rhythms in playing the Organ.*

Keywords: *C, D, H, TR.*

Ngày nhận bài: 02/11/2020. Ngày nhận đăng: 09/12/2020
Liên lạc: Trần Anh Đức; e-mail: nsanhtran@utb.edu.vn